

NHẬN THỨC CỦA CHA MẸ VỀ TẦM QUAN TRỌNG VÀ BIỆN PHÁP GIÁO DỤC KĨ NĂNG SỐNG CHO THIẾU NIÊN

TS. ĐẶNG THỊ VÂN - ThS. NGUYỄN HUỲNH THƯƠNG
Trường Đại học Nông nghiệp Hà Nội

1. Đặt vấn đề

Giáo dục kĩ năng sống cho thế hệ trẻ ngày nay là một vấn đề thiết yếu đối với cha mẹ, những người làm công tác giáo dục. Bởi lẽ, kĩ năng sống là kĩ năng mang tính tâm lí xã hội và kĩ năng giao tiếp được vận dụng trong những tình huống hàng ngày nhằm tương tác một cách hiệu quả với người khác, giúp giải quyết tốt những vấn đề, những tình huống của cuộc sống hàng ngày. Bên cạnh đó, kĩ năng sống giúp cá nhân có thể thích ứng và giải quyết có hiệu quả các yêu cầu, thách thức của cuộc sống.

Hiện nay, chúng ta có rất nhiều trung tâm dạy kĩ năng sống, việc lồng ghép giáo dục trong trường học, sự quan tâm của gia đình đã và đang chung tay giáo dục kĩ năng sống cho thế hệ trẻ. Tuy nhiên, để giáo dục kĩ năng sống một cách hiệu quả cần bắt đầu từ gia đình. Vì thế, nhận thức của cha mẹ về tầm quan trọng của kĩ năng sống cũng như những biện pháp mà cha mẹ sử dụng giáo dục kĩ năng sống cho con rất quan trọng, cần được nghiên cứu sâu hơn nữa.

Trong bài viết này, chúng tôi dùng phương pháp điều tra thông qua bảng hỏi cá nhân. Ngoài ra, phương pháp phỏng vấn sâu cũng được sử dụng để bổ sung thông tin trong quá trình phân tích định tính.

Nội dung chính được khai thác là nhận thức của cha mẹ về tầm quan trọng cũng như các biện pháp, hình thức mà họ sử dụng nhằm giáo dục kĩ năng sống cho con.

Khách thể tham gia nghiên cứu là 120 phụ huynh có con tham gia lớp kĩ năng sống tại khoa Giáo dục tổng hợp - Cung Thiếu nhi Hà Nội năm 2012.

2. Nhận thức của cha mẹ về tầm quan trọng của giáo dục kĩ năng sống cho lứa tuổi thiếu niên

Khi cá nhân có kiến thức, có thái độ tích cực mới đảm bảo 50% sự thành công, 50% còn lại là những kĩ năng cần cho cuộc sống hay còn gọi là kĩ năng sống [3, tr7]. Xuất phát từ ý nghĩa quan trọng của kĩ năng sống đối với cá nhân, đặc biệt đối với học sinh tuổi thiếu niên chưa có nhiều kinh nghiệm sống, chưa từng trải, sự phát triển tâm lí chưa toàn diện,... nên phần lớn cha mẹ trong thời đại hiện nay đã có những nhận thức tích cực về sự cần thiết giáo dục kĩ năng sống cho thế hệ trẻ.

Kết quả điều tra cho thấy 80,8% số phụ huynh cho rằng việc giáo dục kĩ năng sống cho học sinh là rất quan trọng. Số phụ huynh nhận định ở mức quan trọng chiếm tỉ lệ 16,7%. Tuy nhiên, vẫn còn một số phụ huynh không đưa ra ý kiến về vấn đề này nhưng chiếm

tỉ lệ không đáng kể (2,5%). Số liệu điều tra cho thấy hầu hết phụ huynh trong diện điều tra khẳng định tầm quan trọng của việc giáo dục kĩ năng sống cho con, đặc biệt khi các em ở tuổi thiếu niên. Một phụ huynh có con trai học lớp 8 chia sẻ: "Thời đại ngày nay rất phức tạp, có sự kết hợp nhiều nền văn hóa, nhất là văn hóa phương Tây được trẻ tiếp cận nhanh chóng, trong khi đó mình là người Việt Nam với tâm lí người Việt, các cháu còn thiếu kinh nghiệm sống, thiếu kiến thức thực tiễn, rất thích bắt chước bạn bè, thiếu hiểu biết về bản thân,... nên nhiều cha mẹ rất lo lắng. Con trai tôi học lớp 8, cháu học tốt nhưng hay tự ti, nhút nhát trước người khác, đôi khi thiếu hòa đồng. Vì thế, ngoài việc động viên, dạy dỗ cháu hàng ngày, tôi cho cháu tham gia lớp kĩ năng sống ở Cung Thiếu nhi để cháu được học các kĩ năng mà cháu còn hạn chế". Khi được hỏi: Chị cảm nhận và đánh giá thế nào về kết quả học tập của con sau một khóa học về kĩ năng sống? Phụ huynh này cho biết: "Cháu tự tin hơn nhiều, mạnh dạn chia sẻ với bố mẹ những gì học được ở lớp, đỡ rụt rè hơn trước. Đặc biệt, cháu rất thích lớp học này, tôi hi vọng cháu còn tiến bộ hơn nữa,..."

Thực tế cho thấy, rất nhiều phụ huynh cho con theo học các lớp kĩ năng sống tại Cung thiếu nhi Hà Nội với lí do con họ nhút nhát, rụt rè trước đám đông, chưa biết cách giao tiếp, chưa biết vâng lời người lớn, sống chưa ngăn nắp, có những hành vi đối phó cha mẹ, nhiều em ham chơi hơn ham học... Có thể nói, đây là những biểu hiện tâm lí khá phổ biến ở lứa tuổi thiếu niên, lứa tuổi này có sự biến đổi mạnh mẽ về sinh lí dẫn đến những biến đổi rõ nét về tâm lí. Nếu cha mẹ, thầy cô không có những biện pháp giáo dục phù hợp sẽ dẫn đến phản tác dụng. Vì vậy, việc trang bị kĩ năng sống cho học sinh nói chung, lứa tuổi thiếu niên nói riêng là rất quan trọng.

3. Nhận thức của cha mẹ về sự cần thiết của các kĩ năng đối với tuổi thiếu niên

Qua số liệu bảng 1 cho thấy, đa số phụ huynh đã nhận thức rõ sự cần thiết của các kĩ năng cần giáo dục, bồi dưỡng cho con. Kĩ năng được cha mẹ chú ý hơn cả là Kĩ năng *chia sẻ, hợp tác* (Điểm trung bình: 2,87), Kĩ năng *giao tiếp với mọi người xung quanh* (Điểm trung bình: 2,76). Đây là 2 trong số 8 kĩ năng cơ bản được đề cập trong nghiên cứu này và cũng là những kĩ năng cha mẹ thường xuyên chú ý để hướng dẫn cho con, giúp con biết cách đối nhân xử thế, biết chia sẻ trong quan hệ với ông bà, cha mẹ, thầy cô. Tuy nhiên, một

Bảng 1: Nhận thức của cha mẹ về sự cần thiết của các kĩ năng đối với thiếu niên

Kĩ năng	Mức độ			Điểm trung bình
	Rất cần thiết (3đ)	Cần thiết (2đ)	Chưa cần thiết (1đ)	
Giao tiếp với mọi người xung quanh	91	29	0	2,76
Xác định giá trị tôn trọng	57	45	18	2,33
Khám phá bản thân	24	49	47	1,81
Suy nghĩ tích cực	19	31	60	1,97
Thuyết trình	44	50	26	2,15
Chia sẻ, hợp tác	104	16	0	2,87
Giải quyết vấn đề	31	42	47	1,87
Kiểm soát cảm xúc	27	53	40	1,89

số kĩ năng học sinh lứa tuổi thiếu niên cũng cần được đặc biệt quan tâm như kĩ năng *khám phá bản thân*, kĩ năng *kiểm soát cảm xúc* nhưng trong nghiên cứu này lại có điểm trung bình thấp hơn đáng kể đối với các kĩ năng khác. Ở lứa tuổi thiếu niên, có em rất tự tin đến mức kênh kieu, kiêu căng, có em lại tự ti, mặc cảm, vui buồn thất thường,... Những biểu hiện đó xuất phát điểm là do các em chưa hiểu hết về bản thân (cả về đặc điểm cơ thể lẫn những yếu tố tâm lí bên trong). Vì vậy, kĩ năng *khám phá bản thân* sẽ giúp các em nhìn nhận một cách đúng đắn, toàn diện về ưu và nhược điểm của mình, giúp các em tự hào về bản thân nhưng cũng biết chấp nhận theo hướng tích cực những cái không thay đổi, hạn chế của mình. Vì thế, cha mẹ cần xác định rõ, toàn diện hơn về các kĩ năng; cần chú trọng giáo dục cho con, giúp con có đủ kiến thức, hành trang để giải quyết tốt các vấn đề trong cuộc sống hiện tại cũng như vững vàng bước vào cuộc sống tương lai. Ngoài kĩ năng *chia sẻ, hợp tác*, kĩ năng *giao tiếp với mọi người xung quanh* thì kĩ năng *khám phá bản thân*, *kiểm soát cảm xúc*, *suy nghĩ tích cực*, *giải quyết vấn đề* cũng cần đặc biệt chú trọng trong giáo dục kĩ năng sống cho học sinh lứa tuổi này.

4. Các biện pháp giáo dục kĩ năng sống cho học sinh lứa tuổi thiếu niên

Số liệu bảng 2 cho thấy phần nhiều cha mẹ đã sử dụng nhiều biện pháp để giáo dục kĩ năng sống cho con. Biện pháp được nhiều cha mẹ chú trọng hơn cả là biện pháp cho con *tham gia trải nghiệm thực tế cùng*

gia đình, ở trường lớp như thăm quan, lao động hay các hoạt động Đoàn với Điểm trung bình là 2,60.

Biện pháp ít được chú trọng nhất biểu hiện qua Điểm trung bình thấp nhất là biện pháp *giáo dục bằng nhân cách của cha mẹ*. Qua số liệu phản ánh, còn không ít phụ huynh chưa chú trọng việc lấy tấm gương nhân cách của mình để rèn luyện nhân cách cho con, cũng như bồi dưỡng kĩ năng sống cần thiết. Đơn cử trong một bài dạy học sinh biết trung thực, thật thà, học sinh được yêu cầu đưa ra quan điểm đồng ý, không đồng ý, phản vân với vấn đề: Học sinh luôn luôn ý thức và rèn tính trung thực - thật thà. Một học sinh lớp 6 không bộc lộ rõ ý kiến đồng ý hay không đồng ý, khi được hỏi: Vì sao con lại chưa đưa ra ý kiến rõ ràng của mình về vấn đề này?. Học sinh chia sẻ: "Con cũng được học rất nhiều về tính trung thực, thật thà qua môn Đạo đức, Giáo dục công dân và hôm nay qua giờ học kĩ năng sống. Tuy nhiên, con lại rất phân vân vì con đã được chứng kiến một câu chuyện có thật giữa mẹ và dì của con. Vì dì con nhẹ dạ cả tin nên bị lừa mất hết tiền, dì bị mẹ con mắng: Dì thật thà quá hóa ngu...". Ở đây, chúng ta không bình luận về câu chuyện giữa mẹ và dì của cậu học sinh này, nhưng điều mà những bậc làm cha mẹ cần lưu ý là mọi cử chỉ, lời nói dù rất nhỏ của mình cũng ảnh hưởng lớn đến con trẻ.

Việc giáo dục kĩ năng sống cho học sinh nói chung, lứa tuổi thiếu niên nói riêng cần có sự phối hợp nhiều biện pháp. Mặt khác, nội dung, cách thức triển khai phải phù hợp với đặc điểm tâm - sinh lí lứa tuổi. Biện pháp cần chú trọng là giáo dục bằng tấm gương nhân

Bảng 2: Các biện pháp giáo dục kĩ năng sống cho lứa tuổi thiếu niên

Các biện pháp	Mức độ			Điểm trung bình
	Rất chú trọng (3đ)	Chú trọng (2đ)	Chưa chú trọng (1đ)	
Giáo dục bằng nhân cách của cha mẹ	14	48	58	1,98
Cho con tham gia trải nghiệm thực tế (thăm quan, lao động, đoàn thể,...) ở trường, gia đình	86	20	14	2,60
Cho con tham gia các lớp học kĩ năng sống	21	37	62	2,18
Phối kết hợp với thầy cô giáo để giáo dục con	18	67	35	2,31

cách của cha mẹ, phối kết hợp với thầy cô, tránh hiện tượng bất đồng trong giáo dục đó là thầy cô hướng dẫn một đằng, cha mẹ dạy con một kiểu.

5. Kết luận

Phần lớn số cha mẹ trong diện điều tra nhận ra tầm quan trọng của việc rèn kĩ năng sống cho học sinh lứa tuổi thiếu niên. Cha mẹ đã biết những kĩ năng thiết yếu cần giáo dục cho con ở độ tuổi này nhưng chưa đầy đủ. Những kĩ năng giúp học sinh ứng phó với sự biến đổi tâm - sinh lí mạnh mẽ ở tuổi dậy thì và những thách thức của cuộc sống như kĩ năng khám phá bản thân, kiểm soát cảm xúc, giải quyết vấn đề lại chưa được cha mẹ đặc biệt chú trọng. Đa số cha mẹ đã biết sử dụng đa dạng các biện pháp để giáo dục kĩ năng sống cho con. Biện pháp cha mẹ chú trọng hơn cả đó là cho con tham gia các trải nghiệm thực tế. Song giáo dục bằng nhân cách của cha mẹ, hay phối kết hợp với thầy cô, cho con tham gia những khóa học kĩ năng sống cũng chưa được cha mẹ sử dụng một cách triệt để.

Để giáo dục kĩ năng sống một cách hiệu quả người học phải được chủ động tham gia các trải nghiệm, các trò chơi, "thủ vai",... qua đó rút ra những bài học, kiến thức bổ ích; cách ứng phó tối ưu với những thách thức xoay quanh cuộc sống của các em.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Huỳnh Văn Sơn, *Nhập môn kĩ năng sống*, NXB Giáo dục, 2009.

2. Nguyễn Văn Hiến, *Thực trạng giáo dục kĩ năng sống ở trường Trung học cơ sở TP. Hồ Chí Minh*, Báo cáo khoa học cấp trường, Trường Đại học Sư phạm TP. HCM, 2010.

3. Lưu Thu Thủy, *Tập huấn về kĩ năng sống*, Tài liệu của dự án phòng chống nạn buôn bán phụ nữ và trẻ em tại tỉnh Quảng Ninh, 2005.

SUMMARY

Life skills education for the young generation is nowadays is an essential aspect for parents, educators and practitioners. Currently, we have a great many life skills education centers and the integration of life skills education into school as well as attention from families have been of significant help to deliver life skills education for the young generation. However, to render life skills education truly effective, it is a must to start from family. Most of parents sampled in the survey have recognized the importance of forging life skills for teenagers. Parents have now come to know the essential skills which need to be educated for their teen-aged children but such knowledge does not seem to be sufficient. The article has mentioned: 1/ Awareness among parents of the importance of life skills education for teen-aged children; 2/ Awareness among parents of the need for skills for teen-aged children; 3/ Life skills education methods for teen-aged children.

GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ TRONG MÔN TOÁN... (Tiếp theo trang 9)

nữa để có được những thành tựu thực sự trong giáo dục toán học".

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1- American Association for the Advancement of Science (1986). *The challenge of the unknown*, NewYork: Norton.

2- Brown,S.I & Walter, M.I (1983), *The Art of Problem Posing* Hillslade, NJ: Lawrence Erlbaum

3- Dewey,J. (1933), *How we think: A restatement of the relation of the reflective thinking to the education processes*, Boston.

4- Kantowski, M.G (1977) : processes involved in mathematical problem solving. *Journal for research in mathematics education*,8,163-180.

5- Kilpatrick,J. (1987), *Problem Formutality: Where do good problems come from? Cognitive science and Mathmatics education*, 123-147. Hillslade, N J: Lawrence Erlbaum.

6- Polya,G, *Giải một bài toán như thế nào*, NXB Giáo dục, 2009.

7- Schoenfeld A, 2007, *Problem solving, teaching and more. Toward a theory of Goal-directed Behavior*, Proceed CIEAEM 59, Hungary.

8- Voskoglou M.Gr, *Problem solving in mathematical education: Recent trends and development*, 2008, University of Palermo, Italy.

SUMMARY

Problem-solving in the past, present and future is always both objective and method in Mathematics teaching. For dozens of years now, the terminology "problem-solving" has been widely used across various domains, with striking widespread effects. Regrettably, this term has still been used as a rhetoric speech because what are happening in teaching practices do not really reflect the core nature of problem-solving teaching, which in essence involves teaching learners how to think and act to become constructivists and owners of knowledge. The author has analyzed some research trends and teaching practices of problem-solving in Mathematics, and highlighted achievements as well as gaps which require review and adjustment.